

Dommerforeningens fagutvalg for strafferett og straffeprosess
Dommerforeningens fagutvalg for sivilprosess
Dommerforeningens fagutvalg for IKT-spørsmål

Justis- og beredskapsdepartementet

23.02.2022

Deres ref: 22/785 - SBT

Høring – midlertidig forskriftshjemmel om utvidet adgang til fjernmøter for å avhjelpe konsekvenser av covid-19

Vi viser til departementets høringsbrev 9. ds. med høringsfrist 23. ds., og til høringsnotatet av samme dato.

I Dommerforeningen er saken behandlet av foreningens fagutvalg for strafferett og straffeprosess, fagutvalget for sivilprosess og fagutvalget for IKT-spørsmål.

Fagutvalgene har merket seg opplysningen i høringsnotatet om at regjeringen tar sikte på å fremme proposisjon for Stortinget med forslag til permanente regler i tide til at reglene kan tre i kraft 1. juli 2022 da midlertidig lov 17. desember 2021 nr. 148 opphører. Departementet skriver at det nærmere innholdet i forslaget til lovendringer i reglene om fjernmøter og fjernavhør ennå ikke er besluttet, men at det må kunne legges til grunn at forslaget til permanente lovendringer ikke vil åpne for en tilsvarende vid adgang til bruk av fjernmøter som de midlertidige reglene. Dommerforeningen har tidligere gitt en omfattende uttalelse om behovet for permanente regler om fjernmøter, jf. vårt brev 26. januar 2021 side 2-6. Fagutvalgene er enig med departementet i at det må legges til grunn at smittesituasjonen kan være usikker og raskt kan endre seg både når vi kommer til 1. juli og senere. For domstolene synes risikoen først og fremst å være knyttet til at mange aktører (både dommere, advokater, parter og vitner) kan bli syke og ha fravær samtidig med de konsekvenser det lett kan få for saksavviklingen hvis den fraværende ikke kan delta ved fjernmøteteknologi. Under pandemien hittil har reglene om fjernmøte i de to midlertidige lovene hatt avgjørende betydning for å holde saksavviklingen på et akseptabelt nivå.

Verken de norske prosessreglene eller domstolenes IKT-utstyr var egnet til å ivareta rettssikkerhet for domstolenes brukere da pandemien inntraff i mars 2020, og dette fikk unødvendig store konsekvenser for både private parter og domstolenes restanser. Domstolene hadde på dette tidspunkt heller ikke systemer for elektronisk signatur/forkynnelse, slik at

domstolene kunne bruke de klare lovhjemlene for dette i domstoloven § 197a og § 163a, selv om lovendringene hadde trådt i kraft allerede 01.09.2018. De erfaringer som både samfunnet og domstolene har fått med bruk av fjernmøter og nye elektroniske løsninger for signatur/forkynnelse under pandemien, må danne grunnlag for en bedre ivaretagelse av slike situasjoner i fremtiden.

At den forrige midlertidige loven opphørte 1. desember 2021 uten at regjeringen fremmet forslag om et nytt/tidsmessig overlappende regelverk med utvidet adgang til fjernmøter, fikk igjen unødvendig store konsekvenser for domstolene og brukerne frem til juleferien i desember 2021. Den situasjonen som oppstod i november/desember 2021 illustrerer godt at det er vanskelig for regjeringen og Stortinget å handle raskt nok ved utbrudd eller forverring av situasjoner knyttet til en «allmennfarlig smittsom sykdom». Det er derfor helt avgjørende at det fastsettes et hensiktsmessig regelverk for å ivareta rettssikkerheten og domstolenes virksomhet, på kort varsel.

Hvorvidt de permanente reglene som er bebudet, vil være tilstrekkelig til å ivareta behovet for fjernmøtedeltakelse etter 1. juli vil selvsagt bero på reglens innhold. Ettersom det fremgår i høringsnotatet at de permanente lovbestemmelsene ikke vil åpne for en tilsvarende vid adgang til bruk av fjernmøter som de midlertidige reglene, vurderer vi at det også etter 1. juli kan være behov for bestemmelser som i innhold tilsvarende den midlertidige loven § 3.

Fagutvalgene ser det videre slik at det er behov for fleksibilitet for å sikre saksavviklingen. Smittetrykket og sykefraværet til enhver tid bør styre hvorvidt domstolene må nøye seg med de permanente reglene eller om domstolene bør ha utvidet adgang til å holde hoved- og ankeforhandlinger som helt eller delvis fjernmøte. Dette innebærer at midlertidige regler bør kunne innføres raskt hvis behovet inntreffer og oppheves raskt når behovet ikke lenger er til stede. Dette hasteelementet gjør at regulering i forskrift er vesentlig mer egnet enn formell lov. En forskriftshjemmel gir større fleksibilitet og tidsmessig handlingsrom for vurderingen av behovet for å innføre eller å avvikle midlertidige regler.

Fagutvalgene støtter derfor forslaget i høringsnotatet om at det bør vedtas en midlertidig forskriftshjemmel som gir Kongen kompetanse til å videreføre eller gjeninnføre de midlertidige reglene om fjernmøter som i dag følger av den midlertidige loven. Vi er også enig i at de reglene som fastsettes med hjemmel i forskriften, bør være tidsavgrenset, og synes forslaget i høringsnotatet om fire måneder virker hensiktsmessig.

Fagutvalgene mener at det ikke vil være en god løsning å knytte forskriftshjemmelen til begrepet «allmennfarlig smittsom sykdom» i smittevernloven § 1-4, jf. § 1-3 nr. 3. Det bør ikke være et vilkår for å kunne gi forskriften at covid-19 er oppført på listen over allmennfarlige smittsomme sykdommer. Slik oppføring vil det kanskje ikke (lenger) være grunnlag for, og uansett er det ikke det eventuelt fortsatt allmennfarlige ved covid som begrunner behovet for fjernmøter i domstolene. Etter fagutvalgenes syn er det mest hensiktsmessig å plassere hjemmelen i domstoloven, slik Straffeprosessutvalget foreslo for permanente regler.

Etter fagutvalgenes syn kan dessuten mye tale for at forskriftshjemmelen bør være permanent, dvs. ikke tidsbegrenset til 1. januar 2024 som foreslått i høringsnotatet, og at den heller ikke bør knyttes utelukkende til konsekvensene av én sykdom/covid-19. Det bør tas høyde for at det kan komme en ny pandemi eller en annen nasjonal krisesituasjon som utfordrer domstolenes virksomhet. Det er da helt avgjørende at man har på plass et hensiktsmessig regelverk for å ivareta rettssikkerheten og domstolenes virksomhet, på kort varsel.

Fagutvalgene vil også understreke de bevilgende myndigheters ansvar for å sikre tilstrekkelige bevilgninger til domstolene, slik at alle domstolene/rettsstedene har likt og oppdatert fjernmøteutstyr og programvareløsninger, slik at verken geografisk avstand eller reisebegrensninger i praksis gir ulik rettssikkerhet for borgerne.

Endelig ber fagutvalgene om at departementet klargjør at forskrift 12. august 2011 nr. 835 om fjernmøter og fjernavhør i straffesaker ikke skal gjelde for fjernmøter etter covid-forskriften. Ettersom 2011-forskriften er gitt i medhold av straffeprosessloven §§ 93c, 109a og 185, er det godt mulig at den ikke gjelder for fjernmøte i medhold av covidbestemmelsene. Uansett passer ikke bestemmelsene i 2011-forskriften ettersom formålet med adgangen til helt eller delvis fjernmøte etter covidbestemmelsene er at vedkommende dommer eller aktør skal kunne delta hjemmefra.

Med vennlig hilsen

Den norske Dommerforening

Hans-Petter Jahre

lagmann/leder av fagutvalget
for strafferett og straffeprosess

Jannecke Tobiassen

tingrettsdommer/leder av
fagutvalget for sivilprosess

Kjetil Myhrvold

tingrettsdommer/leder av
fagutvalget for IKT-spørsmål